

OCZEKIWANIA KARDYNAŁA KAROLA WOJTYŁY WOBEC DUSZPASTERSKIEGO SYNODU ARCHIDIECEZJI KRAKOWSKIEJ (1972-1979)

Wprowadzenie

Tematyka niniejszego artykułu nawiązuje do przemówienia kard. Karola Wojtyły wygłoszonego 10 października 1972 r. podczas spotkania kierowników Zespołów Studyjnych pracujących w ramach Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej. *Czego oczekuję po Synodzie?*¹ – pytał wtedy metropolita krakowski. W tym roku mija już 40 lat od dnia uroczystego zakończenia tego synodu, którego dokonał jego pomysłodawca i inicjator Karol Wojtyła, wybrany pod koniec trwania synodu na urząd biskupa Rzymu. Metropolita krakowski, jako bardzo aktywny uczestnik Vaticanum II chciał, aby nauczanie soborowe, którego był także współautorem, zostało wprowadzone w archidiecezji krakowskiej: „Biskup, który uczestniczył w II Soborze Watykańskim, odczuwa potrzebę spłacenia długu”². Uczestnictwo w Soborze rozpoczynał jako młody biskup. Później – jak sam wspomina – stopniowo doszedł do dojrzałszej i bardziej twórczej formy aktywności, a podczas trzeciej sesji Soboru bp Wojtyła znalazł się w zespole przygotowującym konstytucję *Gaudium et spes*, i mógł uczestniczyć w niezwykle ciekawych pracach tego zespołu³. W ciągu czterech lat uczestniczenia w soborze szczególnie ważnym dla niego było doświadczenie

¹ K. Wojtyła, *Czego oczekuję po Synodzie? Słowo wygłoszone podczas spotkania kierowników zespołów studyjnych dnia 10 października 1972 w Krakowie*, [w:] „Duszpasterski Synod Archidiecezji Krakowskiej 1972-1979”, Kraków 1985, t. 2, s. 68-78.

² K. Wojtyła, *U podstaw odnowy: studium o realizacji Vaticanum II*, Kraków 1972, s. 5.

³ Por. R. Skrzypczak, *Karol Wojtyła na Soborze Watykańskim II. Zbiór wystąpień*, Warszawa 2011, s. 17.

uniwersalnej wspólnoty Kościoła⁴. W innym miejscu, w książce *Przekroczyć próg nadziei*, już jako papież Jan Paweł II mówił, że: „Każdy, kto jest sługą Ewangelii, powinien dziękować Duchowi Świętemu za dar Soboru i powinien stale czuć się jego dłużnikiem. A dług pozostaje do spłacenia na przestrzeni jeszcze wielu lat i pokoleń”⁵.

Duszpasterski Synod Archidiecezji Krakowskiej otworzył możliwość doświadczenia soborowego nauczania przełożonego na polski grunt. Niech ta refleksja będzie dla nas okazją do ponownego odkrycia wielkiego bogactwa synodu, który przez siedem lat angażował do twórczej pracy całą archidiecezję krakowską.

Tło historyczno-prawne

Lata trwania krakowskiego synodu (1972-1979) to okres, w którym w Kościele obowiązywał jeszcze Kodeks prawa kanonicznego z 1917⁶. Przepisy dotyczące synodów, zawarte w księdze II, w tytule VIII – o władzy biskupiej i o tych, którzy w niej uczestniczą miały na celu podkreślić znaczenie synodu w zarządzaniu diecezją. Prawodawca nie podał jednak dokładnych zadań i celu synodu. Stwierdził jedynie, że celem synodu jest obradowanie nad sprawami potrzeb duchowieństwa i wiernych diecezji⁷. Kodeks przedsoborowy stanowił, że biskup diecezjalny był tym, który co 10 lat zwoływał synod (por. kan. 356 KPK 17) i przewodniczył jego obradom w kościele katedralnym (por. kan. 357 KPK 17). Wskazane przez kodeks osoby (por. kan. 358 § 2 KPK 17), miały obowiązek brać udział w obradach osobiście, nigdy przez delegata (por. kan. 359 § 1 KPK 17). Trzeba również podkreślić, że ówczesne prawo nie zezwalało świeckim brać udziału w obradach⁸.

Z drugiej jednak strony Duszpasterski Synod Archidiecezji Krakowskiej odbywał się już po Soborze Watykańskim II i chociaż dokumenty soborowe nie podejmowały bezpośrednio tematu reformy synodu,

⁴ K. Wojtyła, *U podstaw*, dz. cyt. s. 5.

⁵ Podaję za: M. Zięba, *Jestem z Wami*, Kraków 2010, s. 49.

⁶ *Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus* (27.05.1917), AAS 9(1917), pars II, s. 1-593.

⁷ K. Rogala, *Synod diecezjalny, jego historia, struktura i znaczenie w Kościele (refleksja kanoniczno-pastoralna)*, [w:] „Warszawskie Studia Pastoralne” 29 (2015), nr 4, s. 157.

⁸ A. Miziński, *Rola i znaczenie synodu diecezjalnego – aspekty prawno-duszpasterskie*, [w:] <https://wdo.diecezja.tarnow.pl/images/pdf/2017/IX-forum/Rola-i-znaczenie.pdf> (dostęp 22 I 2019 r.).

to jednak pośrednio przygotowały podstawy do zmiany norm dotyczących go⁹. *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele* podaje, że instytucje soborów i synodów powinny odżyć z nową mocą, aby w zależności od okoliczności czasu można było skutecznie przyczynić się do wzrostu wiary i zachowania dyscypliny w różnych Kościołach¹⁰. Pomimo tego, iż tekst soborowy dotyczy synodów wyższej rangi niż diecezjalne, to jednak ma on podobny cel, jakim jest promowanie dobra wspólnego Kościoła partykularnego¹¹.

Posoborowe *Dyrektorium o pasterskich zadaniach biskupów „Ecclesiae imago”*¹² podaje, iż synod diecezjalny jest uprzywilejowaną formą pasterskiej posługi biskupa, ponieważ to na nim biskup diecezjalny sprawuje swój urząd i w sposób uroczysty pełni posługę kierowania powierzonym mu ludem. Zwrócenie uwagi na pasterską posługę biskupa a nie jak wcześniej ustawodawczą, nadaje instytucji synodu diecezjalnego nową koncepcję w okresie posoborowym¹³.

Motywy zwołania synodu

Pragnienie ożywienia Kościoła krakowskiego duchem Soboru Watykańskiego II zapewne nie raz zrodziło się w sercu jego uczestnika – bp. Karola Wojtyły. Jednak po decyzji papieża Pawła VI o nominacji bp. Wojtyły na metropolitę krakowskiego pragnienie to stało się jego programem duszpasterskim. 8 marca 1964 r., w dniu ingresu do katedry wawelskiej arcybiskup Karol Wojtyła mówił, że sprawy Boże są najprostsze i najgłębsze, dlatego nie trzeba tworzyć nowych programów, lecz trzeba w nowy sposób, tzn. z nową gorliwością i z nową gotowością wejść w ten odwieczny program i wypełniać go na miarę naszych czasów. Abp Wojtyła dodał, że chociaż sobór nie zakończył jeszcze swej

⁹ Por. W. Wójcik, *Synod diecezjalny w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego*, [w:] „Prawo Kanoniczne” 29 (1986), nr 1-2, s. 110.

¹⁰ Por. Sobór Watykański II, *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele*, nr 36, [w:] „Sobór Watykański II, Konstytucje, dekryty, deklaracje”, Poznań 2012, s. 255.

¹¹ Por. T. Rozkrut, *Synod diecezjalny w historii i życiu Kościoła*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 16 (1998), s. 115; K. Rogala, *Synod diecezjalny...*, art. cyt., s. 158.

¹² Kongregacja Biskupów, *Dyrektorium o pasterskich zadaniach biskupów Ecclesiae imago na temat pasterskiej posługi biskupów*, [w:] E. Sztafrowski, „Posoborowe Prawodawstwo Kościelne”, t. 6, z. 1, s. 15-324.

¹³ Por. J. Dudziak, *Synod diecezjalny, jego struktura i rola w Kościele partykularnym*, Colloquium Salutis 16 (1984), s. 56.

pracy, to jednak nieustannie żyje tą ideą, żyje nową myślą, którą nowo powołany arcybiskup krakowski chciał ożywić całą archidiecezję¹⁴.

Inicjatywa zwołania synodu przez wiele lat dojrzała w sercu metropolity krakowskiego. Był to czas przede wszystkim modlitwy, rozmyślenia i studiów, których rezultatem było napisanie przez kard. Wojtyłę wspomnianej już książki pt. *U podstaw odnowy: studium o realizacji Vaticanum II* adresowanej do szerokiego kręgu przyszłych uczestników synodu. Wspomniane *Studium* jest jakby wielkim podręcznikiem dla osób duchownych i świeckich w szkole uczenia się soboru¹⁵. Dzieło kard. Wojtyły jest także *splacaniem długu*, jaki autor we własnym odczuciu zaciągnął wobec Vaticanum II. W zakończeniu książki metropolita pisał, że studium dotyczy realizacji soboru w Polsce, a szczególnie w archidiecezji krakowskiej, z którą autor związany jest: „najściślejszym węzłem powołania”¹⁶.

Zbliżając się do realizacji uchwał soborowych kard. Wojtyła podkreślał, że ma się to przejawiać wzmocnieniem wiary i utwierdzeniem postawy chrześcijańskiej. Sobór nakreślił taką postać wiary, jaka odpowiada życiu współczesnego chrześcijanina, dlatego realizując naukanie soborowe trzeba zatroszczyć się o jej wzbogacenie¹⁷.

Przed zwołaniem synodu hierarcha przygotował także inne opracowanie pt. *Problem 900 rocznicy św. Stanisława oraz Synodu prowincjalnego*, które było jego wstępnym rozważaniem nad genezą jego zwołania. Trzeba przypomnieć, że dotychczasowe synody odbywały się przed Soborem Watykańskim II, a w niektórych krajach synody odbywające się po nim dalej miały charakter jurydyczny, tzn. polegały na uroczystym zatwierdzeniu przez biskupa statutów synodalnych, których twórcą była powołana przez niego komisja redakcyjna. Formalnością było głosowanie nad statutami, które wcześniej zostały przedstawione do umiarkowanej dyskusji. Zmarły niedawno bp Tadeusz Pieronek, ówczesny sekretarz synodu, dzielił się spostrzeżeniem, że ta metoda nie dawała pewności, że biskup będzie mógł dotrzeć z soborowym przesłaniem do wszystkich, ponieważ nastąpiły poważne zmiany w mentalności współczesnego

¹⁴ Por. *Przemówienie Księdza Metropolity w czasie ingresu*, *Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi* 1964, z. 5-6, s. 86.

¹⁵ J. D y d u c h, *Synod diecezjalny – narzędziem odnowy Kościoła partykularnego*, „Prawo Kanoniczne” 40 (1997) nr 3-4, s. 24.

¹⁶ Por. K. W o j t y ł a, *U podstaw*, dz. cyt. s. 295.

¹⁷ Tamże, s. 359-360.

człowieka: „Nie jest on skłonny poddawać się nakazom, bez uprzedniej informacji o ich treści i przyczynach, które je uzasadniają”¹⁸. Nie należy jednak myśleć, że postawa współczesnego człowieka mogłaby być sprzeciwem wobec nowych rozporządzeń władzy kościelnej. Godność każdego człowieka domaga się, by wyjaśnić mu słuszność decyzji, zanim zostanie ona wprowadzona stosownym dekretem¹⁹.

Miał tego świadomość kard. Wojtyła, który w opracowaniu *Problem 900 rocznicy św. Stanisława oraz Synodu prowincjalnego* pisał, że najważniejszą rzeczą jest ustalenie relacji sobór – synod, która pomoże ustalić jaki charakter będzie miał przygotowywany synod. Wojtyła wiedział, że ciągle jeszcze trwały prace nad kodyfikacją nowego kodeksu prawa kanonicznego, a z drugiej strony był pewny, że skoro Sobór Watykański II wniósł tak wielkie bogactwo myśli, rozpoczynając przy tym odnowę Kościoła o charakterze duszpasterskim, to zaistniała sytuacja nie pozwala czekać na ogłoszenie nowego kodeksu, ponieważ ona go wyprzedza i warunkuje. Dlatego właśnie synod był bardzo potrzebny; synod przede wszystkim pastoralny i duszpasterski²⁰.

Tytułem do zwołania synodu była także przypadająca na lata 1972-1979 dziewięćsetna rocznica pasterskiej posługi i męczeńskiej śmierci św. Stanisława, w której arcybiskup krakowski dostrzegł: „Nie tylko możliwość przypomnienia pełnych dramatu wydarzeń dziejów Polski i Kościoła, ale przede wszystkim ważny epizod historii zbawienia, przez który Pan przeprowadził naszych przodków, by umocnić ich wiarę (...)”²¹. Kardynał Wojtyła wiedział, że świadectwo św. Stanisława jest nadal aktualne: uczy współczesnych jak wzrastać w wierze, przestrzegać zasad moralnych w życiu osobistym i społecznym. Metropolita krakowski łączył także świadectwo biskupa Stanisława, swego świętego poprzednika na stolicy biskupiej w Krakowie, z nauczaniem soborowym z którego płynęła zachęta do ożywienia wiary i odnowienia życia religijnego współczesnych chrześcijan²². Jedną z metod

---

¹⁸ T. Pieronek, *Oryginalność Synodu Krakowskiego*, [w:] „Synod krakowski odczytany na nowo”, Kraków 2005, s. 8.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Por. K. Wojtyła, *Problem 900 rocznicy św. Stanisława oraz Synodu prowincjalnego*, [w:] DSAK, t. 2, s. 20.

²¹ T. Pieronek, *Przebieg prac synodalnych*, [w:] DSAK, t. 1, s. 19.

²² J. Dyduch, *Rola i znaczenie Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej (1972-1979)*, [w:] „Analecta Cracoviensia” 2009 (41), Kraków 2009, s. 442.

realizacji tego celu był właśnie synod. Kardynał Wojtyła pisał, że w związku z jubileuszem św. Stanisława zamierza zwołać i przeprowadzić go. Domagają się tego nie tylko przepisy prawa kościelnego, ale także konieczność starannego przyjęcia w archidiecezji krakowskiej wielkiego bogactwa nauki Soboru Watykańskiego II²³.

Zapowiadając siedmioletnią działalność synodu kard. Wojtyła kierował się jeszcze jednym, osobistym powodem, wpływającym z poczucia zaciągniętego na soborze długu: „wobec Ducha Świętego, wobec Ducha Chrystusowego”²⁴ podczas trwania soboru. To: „co Duch powiedział Kościołowi” domaga się odpowiedzi wiary. „Biskup jako autentyczny świadek Soboru jest tym, który zna jego «tajemnicę». I dlatego też na nim ciąży zasadnicza odpowiedzialność za wprowadzenie, za wtajemniczenie w Sobór. Ponieważ on jest nauczycielem wiary, jaka winna stanowić owoc Soboru i podstawę jego realizacji”²⁵.

Oczekiwania wobec Komisji Przygotowawczej Synodu

Wspomniane wcześniej argumenty wynikające z przesłanek historycznych, teologicznych, duszpasterskich i prawnych doprowadziły metropolitę krakowskiego do konkretnych decyzji. W drugiej połowie 1970 r. kard. Wojtyła odbył wiele konsultacji ze swoimi współpracownikami, a następnie 8 maja 1971 r. powołał do istnienia Komisję Przygotowawczą Synodu. Na mocy dekretu w jej skład weszło dwanaście osób reprezentujących Kapitułę Metropolitalną, Radę Kapłańską, Wydział Teologiczny, Arcybiskupie Seminarium Duchowne, zakony męskie i żeńskie, proboszczów, wikariuszy parafialnych oraz katolików świeckich²⁶. Zadaniem komisji było możliwe wszechstronne przygotowanie prac synodu, dlatego miała zbadać nie tylko opinie duchownych, ale także – w miarę możliwości – katolików świeckich²⁷. Trzeba pamiętać, że już wcześniej, w swoim opracowaniu zawierającym wizję przyszłego synodu, kard. Wojtyła podkreślał,

²³ Por. K. Wojtyła, *List pasterski w związku z 900 rocznicą św. Stanisława*, [w:] DSAK, t. 2, s. 35.

²⁴ K. Wojtyła, *U podstaw*, dz. cyt., s. 5.

²⁵ Tamże, s. 7; por. T. Pieronek, *Przebieg ...*, art. cyt., s. 21.

²⁶ Tamże, s. 22.

²⁷ K. Wojtyła, *Dekret nominacyjny Komisji Przygotowawczej (DSAK 1/3)*, [w:] DSAK, t. 1, s. 23.

że powinien on mieć charakter pastoralny. Punktem jego wyjścia nie mogą być tylko sprawy strukturalne czy organizacyjne w dziedzinie duszpasterstwa, ale nauczanie soborowe odkryte pod kątem wprowadzenia go do Kościoła lokalnego²⁸.

Podczas pierwszego posiedzenia komisji (26 maja 1971 r.) kardynał Wojtyła doprecyzował jej zadania. W oparciu o wcześniej wspomniane opracowanie²⁹, dostępną literaturę, materiały z Soboru Watykańskiego II, w końcu na podstawie własnych opinii uzgodnionych podczas dyskusji, członkowie komisji mieli za zadanie wypracować możliwie dokładną koncepcję synodu. Metropolita krakowski podkreślał przy tym, że komisja powinna zasięgnąć również wszechstronnej opinii na terenie diecezji, dlatego zostały zaproponowane konkretne środowiska i wspólnoty kościelne mogące je wyrazić. Były to: parafie, dekanaty, Rada Kapłańska, środowiska zakonne oraz świeccy związani z konkretnymi duszpasterstwami, czy innymi formacjami jak osoby związane z czasopiśmie „Znak” czy gazetą „Tygodnik Powszechny”. Idąc dalej, kolejnym zadaniem komisji było przygotowanie struktur synodu, którego działalność nie mogła utrudniać codziennej, normalnej pracy w diecezji³⁰.

Jednym z członków Komisji Przygotowawczej Synodu był redaktor Stefan Wilkanowicz, który wspomina, że czas przygotowań do rozpoczęcia synodu spędził głównie na podróżach, spotkaniach i odczytach na terenie całej diecezji. W ramach pracy Komisji Przygotowawczej próbował pomóc tym, którzy byli chętni do współpracy, ale nie mieli jeszcze odpowiedniego przygotowania oraz tym, którzy już pracowali w ramach zespołów³¹. W innym miejscu tenże członek komisji podzielił się świadectwem, że przez cały rok przygotowań zespół odpowiednio wybranych prelegentów wygłaszał konferencje w wybranych kościołach, zaś teksty tych konferencji były następnie przepisywane i dostarczane Zespołom Synodalnym³².

Po przeprowadzeniu szerokiej konsultacji komisja przygotowała tematykę przyszłych dokumentów, regulamin i statut synodu, które

²⁸ Por. K. Wojtyła, *Problem*, art. cyt., s. 20.

²⁹ *Problem 900 rocznicy św. Stanisława oraz Synodu prowincjalnego*

³⁰ Por. T. Pierniek, *Przebieg*, art. cyt., s. 23.

³¹ Por. T. Ponińko, *Chrześcijanin. Rozmowy ze Stefanem Wilkanowiczem*, Kraków 2009.

³² Por. S. Wilkanowicz, *Synod Krakowski jako model Kościoła przyszłości*, [w:] „Synod krakowski odczytany”, dz. cyt., s. 106.

przewidywały uczestnictwo w nim wiernych świeckich: „W Synodzie biorą udział Ci wszyscy członkowie Kościoła Krakowskiego, którzy podejmą się zespołowej pracy, zmierzającej do celów Synodu w formach przewidzianych przez Regulamin”³³. Natomiast statut podawał, że głównym celem synodu jest ubogacenie wiary, rozeznanie sytuacji religijno-moralnej w oparciu o Ewangelię i poprzez studium nauczania soborowego³⁴.

Zapowiedź inauguracji

Widząc zaawansowane działanie Komisji Przygotowawczej Synodu, kardynał Wojtyła postanowił szerzej poinformować o nim nie tylko księży dziekanów³⁵ proponując sposób jego inauguracji w uroczystość św. Stanisława biskupa i męczennika, ale powiadomił także całą archidiecezję przez wystosowanie specjalnego listu pasterskiego³⁶. Miesiąc później w miesięczniku „Znak” zostały opublikowane dwa artykuły pt. *Przed Synodem Archidiecezji Krakowskiej*, które również miały na celu poinformować o zbliżającej się inauguracji synodu i jego celach³⁷.

W liście skierowanym do archidiecezji kard. Wojtyła wrócił do głównych motywów uroczystego obchodu 900 rocznicy pasterzowania św. Stanisława w Krakowie oraz poinformował o planowanym synodzie. Hierarcha podkreślał, że będzie on miał za zadanie m.in. odpowiedzieć na pytania *co to znaczy być chrześcijaninem na miarę naszych czasów? Co to znaczy trwać w Kościele i zarazem kształtować Kościół jako prawdziwą wspólnotę Ludu Bożego? Co to znaczy być wyznawcą, czyli dawać świadectwo wśród współczesnego świata?* Synod, który będzie zebraniem sił Kościoła krakowskiego podejmie

³³ Statut Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej, [w:] DSAK, t. 2, s. 47.

³⁴ Tamże.

³⁵ Podczas spotkania z księżmi dziekanami, które odbyło się 20 kwietnia 1972 r. kard. Wojtyła zwrócił uwagę, że za zwołaniem synodu przemawiają racje historyczne i prawne. Metropolita krakowski nawiązując m.in. do Soboru Watykańskiego II podkreślił, że w tym momencie nie jest potrzebny synod dedukcyjny, a więc aplikujący prawo powszechne do warunków Kościoła partykularnego, ale synod indukcyjny, który będzie wychodził od potrzeb Kościoła lokalnego. Por. T. Pi e r o n e k, *Przebieg*, art. cyt., s. 23.

³⁶ K. W o j t y ł a, *List pasterski w związku z 900 rocznicą św. Stanisława*, Kraków dnia 25 marca 1972 r., [w:] DSAK, t. 2, s. 34.

³⁷ Por. T. Pi e r o n e k, *Synody Pastoralne po Soborze*, [w:] „Znak” 214/4, kwiecień 1972, s. 457-463 oraz S. W i l k a n o w i c z, *Sobór i Synod*, tamże, s. 461-467.

współpracę ze światłem wiary, aby ją wzbogacić, pogłębić i umocnić w każdym człowieku³⁸.

W kwietniu 1972 r. zaproszenia do uczestnictwa w synodzie, osobiście podpisane przez ks. kardynała, rozesłano do całej archidiecezji z myślą, by zaproszeni tworzyli widoczną delegację całego Kościoła krakowskiego. Wcześniej także o uroczystościach związanych z 900 rocznicą pasterskiej posługi św. Stanisława w Krakowie i o rozpoczynającym się synodzie została powiadomiona Stolica Apostolska, która za pośrednictwem Sekretariatu Stanu przesłała list z błogosławieństwem Ojca Świętego dla księdza kardynała i wszystkich uczestników synodu³⁹.

Bezpośrednie przygotowanie do synodu odbyło się w całej archidiecezji. Kardynał Wojtyła zarządził bowiem, aby podczas trwającej inauguracji synodu w katedrze wawelskiej, we wszystkich kościołach archidiecezji zostały odprawione msze św. w intencji synodu⁴⁰.

Uroczyste rozpoczęcie i codzienna praca synodu

Duszpasterski Synod Archidiecezji Krakowskiej został zainaugurowany 8 maja 1972 r. Na program uroczystości rozpoczynającej synod znalazły się: przemówienie powitalne⁴¹ oraz przemówienie

³⁸ Por. K. Wojtyła, *List pasterski w związku*, art., cyt., s. 35-36.

³⁹ W liście datowanym na 6 maja 1972 r. czytamy m in.: „Święty Stanisław, mąż sławny mądrością i blaskiem cnót, pełniąc gorliwie obowiązki dobrego pasterza, dokładał starań, aby rozwinąć pobożność chrześcijańską powierzonej sobie owczarni i mężów powołanych do winnicy Pańskiej utwierdzić w pełnieniu świętego zadania. Uroczystości zatem, które odbywać się będą, sprawią niewątpliwie, że kult religijny, którym Polacy darzą świętego Biskupa jeszcze bardziej wzrosnie i zasada życia, która zajaśniała w świętym Stanisławie, w pełni zgodna z Ewangelią i z duchem Kościoła, ukazana zostanie ludziom dzisiejszym. Ponieważ zaś Synod wypływa z Soboru Watykańskiego II i realizuje wydane po nim papieskie zarządzenia, niechaj pilnie i roztropnie pielęgnuje dojrzałą wiarę, jaką św. Stanisław słowem i czynami wyznawał i rozwinął, i niechaj przewidującym impulsem wzmocni życie chrześcijańskie, jak tego Ojciec Święty ufnie się spodziewa. Tak zaiste stanie się, że świętość tego Biskupa i Męczennika nowym zajaśnieje blaskiem i wzbudzi skuteczną siłę do przeprowadzenia takiej odnowy, jakiej Kościół dzisiaj usilnie się domaga. Podaję za: List Sekretarza Stanu J. Em. Ks. kard. J. Villot z błogosławieństwem Ojca Świętego Pawła VI dla uczestników Synodu; Watykan, dnia 6 maja 1972 r.”, [w:] DSAK, t. 2, s. 37.

⁴⁰ K. Wojtyła, *Komunikat w sprawie uroczystości św. Stanisława, Kraków, dnia 22 IV 1972 r.*, [w:] „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” 1972.

⁴¹ K. Wojtyła, *Przemówienie wygłoszone na otwarcie Synodu Archidiecezji Krakowskiej, 8 V 1972 r. w Katedrze Wawelskiej*, [w:] DSAK, t. 2, s. 39.

*programowe*⁴² metropolity krakowskiego, sprawozdanie z działalności Komisji Przygotowawczej Synodu, odczytanie statutu i regulaminu oraz komentarza do tych dokumentów, a także msza św. dla upamiętnienia wyboru św. Stanisława biskupa i męczennika na stolicę biskupią w Krakowie, koncelebrowana przez Kapitułę Metropolitalną oraz członków Komisji Przygotowawczej Synodu⁴³. Podczas przemówienia otwierającego synod kard. Wojtyła przyjął sprawozdanie Komisji Przygotowawczej oraz zaakceptował statut i regulamin synodu zaproponowane przez komisję. Dziękując za całoroczną pracę, metropolita krakowski wygasił jej mandat w związku z rozpoczętym synodem⁴⁴.

Następnie, „ażeby nadać zręby nowej pracy”, która została zainicjowana w dniu rozpoczęcia synodu, kard. Wojtyła powołał Komisję Główną pod przewodnictwem bp. Stanisława Smoleńskiego, natomiast jej członkami – zgodnie z *Regulaminem synodu* – zostali przewodniczący poszczególnych Komisji Roboczych oraz Komisji Rzecznawców⁴⁵.

W dalszej części swego wystąpienia metropolita krakowski naświetlił program pracy synodu; program, który już można było dostrzec spoglądając na dotychczasowe ustalenia i dokumenty. Hierarcha mówił, że przez rozpoczynający się synod archidiecezja krakowska chce jeszcze pełniej, gruntowniej i dojrzałej odnaleźć siebie w powszechnym Kościele Chrystusa, w Kościele współczesnym, który określił swoją istotę podczas Soboru Watykańskiego II⁴⁶.

Metropolita krakowski przypomniał także, że intencją papieża Jana XXIII, który 10 lat wcześniej zwoływał sobór była odnowa Kościoła stosownie do potrzeb czasu, w których ten Kościół się znalazł. Ta intencja pojawia się także na początku prac synodu, kiedy podczas konkretnego działania można przejąć, tzn. przyjąć na zawsze, uczynić swoją naukę soboru, jego treść i jego pastoralny charakter⁴⁷.

Kardynał Wojtyła nawiązując do *Statutu i Regulaminu synodu* zaakcentował także, że synod nie jest celem, ale środkiem do wzbogacenia, pogłębienia wiary jego uczestników, Ludu Bożego, zarówno du-

---

⁴² K. W o j t y ł a, *Przemówienie wygłoszone w czasie otwarcia Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej w dniu 8 V 1972 r. w Katedrze Wawelskiej*, [w:] tamże, s. 54.

⁴³ Por. T. P i e r o n e k, *Przebieg*, art. cyt., s. 33.

⁴⁴ K. W o j t y ł a, *Przemówienie wygłoszone w czasie otwarcia*, art. cyt., s. 54.

⁴⁵ Tamże.

⁴⁶ Tamże.

⁴⁷ Tamże.

chownego jak i świeckiego; wiary, jakiej domaga się epoka po Soborze Watykańskim II; wiary świadomej i dojrzałej, wiary, która wyrazi się chrześcijańską odpowiedzialnością i będzie miała wpływ na kształtowanie się moralności⁴⁸.

Metropolicie krakowskiemu bardzo zależało, aby informacja o pracach synodu dotarła do jak największej liczby odbiorców. W związku z cenzurą obowiązującą w środkach społecznego przekazu kard. Wojtyła wykorzystywał bezpośrednie kontakty, m.in. w czasie wizytacji kanonicznych, aby dotrzeć do wiernych z informacją o działalności synodu. W specjalnym liście pasterskim na rozpoczęcie roku szkolnego 1972/73⁴⁹ arcybiskup krakowski osobiście zwrócił się także do młodzieży. Kardynał Wojtyła przypomniał młodym ludziom m.in. o historii św. Stanisława i jego kulcie, który nadal trwa w Krakowie i ma ogromny wpływ na życie religijne dzisiejszych pokoleń. Hierarcha akcentował także, że zwołany w archidiecezji synod pracuje z myślą o przyszłości Kościoła, przyszłości Ludu Bożego w archidiecezji krakowskiej. Wiara współczesnego człowieka powinna być nie tylko dojrzała i świadoma, ale musi w pełni udzielać odpowiedzi na pytania i problemy, które się dzisiaj pojawiają. Sobór podkreślał, że wiara musi pomagać nam i innym, aby stawali się lepszymi ludźmi⁵⁰.

Od tego momentu działania synodu zostały tak ukierunkowane, aby sprostał on kilku ważnym zadaniom jednocześnie. Pierwszoplanowym działaniem było utworzenie Synodalnych Zespołów Studyjnych, natomiast kolejnym było wskazanie tematyki pracy tych zespołów i dostarczenie im materiałów do dyskusji i opracowania⁵¹.

Oczekiwania metropolity wobec Synodalnych Zespołów Studyjnych

We wspomnianym wcześniej *Liście do młodzieży* kard. Wojtyła pisał, że działanie związane z przyjęciem nauki Jezusa Chrystusa przekazananej współczesnemu człowiekowi przez Sobór Watykański II będzie

---

⁴⁸ Tamże, s. 57-58.

⁴⁹ K. Wojtyła, *List do młodzieży na początek roku szkolnego 1972/73 z dnia 1 września 1972*, [w:] „Nauczyciel i pasterz, Listy pasterskie – komunikaty, zarządzenia 1959-1978”; Rzym 1987, s. 422-424.

⁵⁰ Tamże, s. 424.

⁵¹ Por. T. Pierniek, *Przebieg*, art. cyt., s. 37.

głównym zadaniem synodu⁵². Hierarcha, zaproponował, aby właśnie Zespoły Studyjne przejęły na siebie główny ciężar prac synodalnych. Metropolicie zależało na tym, aby ludzie świeccy i księża, mogli się systematycznie spotykać, by modlić się w swoim gronie, czytać Pismo Święte, a szczególnie, by uczyć się przeżywać wiarę w okresie posoborowym. *Regulamin synodu* dość szczegółowo określił strukturę takich zespołów, wcześniej również przystąpiono do ich tworzenia⁵³. Tworzenie i pierwszy etap prac Synodalnych Zespołów Studyjnych wymagał szczególnej pomocy ze strony Komisji Głównej Synodu, która m.in. proponowała zgłaszanie się animatorów: ludzi, którzy będą w stanie pracować we wspólnocie i prowadzić zespół. Dla nich organizowano dni skupienia, aby wyjaśnić im metodę pracy. Również podczas spotkań dekanalnych kapłanów w całej archidiecezji była możliwość rozmowy z przedstawicielami Komisji Głównej⁵⁴.

Kardynał Wojtyła miał świadomość jak wielką rolę będą odgrywały Zespoły Studyjne, dlatego przedstawicielom sekretariatu Synodu dokładnie wyjaśnił skąd zrodziła się inicjatywa ich powołania i jak one powinny funkcjonować⁵⁵. Natomiast 10 października 1972 r. spotykając się z kierownikami Zespołów Studyjnych metropolita krakowski wygłosił konferencję pt. *Czego oczekują po Synodzie?* We wprowadzeniu konferencji pojawiło się wyjaśnienie, przesłanki historycznej, prawnej i teologicznej, które wpłynęły na decyzję o powołaniu synodu. Hierarcha zaakcentował także powód ustanowienia Zespołów Studyjnych. Do tej pory w katechizmie funkcjonowało rozróżnienie pomiędzy Kościołem nauczającym i słuchającym, które w jakimś sensie regulowało relacje między duszpasterzami a świeckimi. Kościołem nauczającym byli biskupi i kapłani oraz inne osoby mające do tego misję, natomiast świeccy tworzyli Kościół słuchający. Hierarcha stwierdził, że zgodnie z Soborem Watykańskim II, to określenie Kościoła „słuchający”, a więc ta druga część Kościoła powinna się stopniowo przekształcać. Mimo że w wielu miejscach pojawiała się opinia, że w Ko-

⁵² Por. K. Wojtyła, *List do młodzieży*, art. cyt., s. 424.

⁵³ E. Sztafrowski, *Synod diecezjalny w doktrynie soborowej i jej wyraz w posoborowych synodach polskich*, [w:] „Prawo Kanoniczne” 30 (1987) nr 1-2, s. 70.

⁵⁴ K. Górny, *Działalność Synodalnych Zespołów Studyjnych*, [w:] „Synod krakowski odczytany”, dz. cyt., s. 24.

⁵⁵ K. Wojtyła, *Przemówienie do członków sekretariatu wygłoszone w dniu 29 września 1972 r. w Krakowie* [w:] DSAK, t. 2, s. 60-68.

ściele nauczającym pojawia się pierwiastek czynny, a w słuchającym bierny, to jednak takie rozróżnienie nie godziło się z wizją Vaticanum II i sobór nigdy nie użył takiego określenia. Purpurat zasugerował zatem, że trzeba poszukać innego, właściwego terminu. Pojęcie *uczenia się* stanowi jakby *novum* Soboru Watykańskiego II. Dlatego od teraz *Kościół nauczający* i *Kościół uczący się* będą dojrzałą wizją Ludu Bożego. Zgodnie z inicjatywą kard. Wojtyły podstawą realizacji tej zmiany w duchu Vaticanum II były Zespoły Studyjne⁵⁶.

W dalszej części swego wystąpienia hierarcha wyjaśniał kierownikom Zespołów Studyjnych na czym polegać ma owo „uczenie się Soboru Watykańskiego II”, który nie jest wszystkim, nie jest celem, ale jest środkiem i etapem. Nauczanie soborowe daje możliwość uczenia się na nowo Ewangelii, uczenia się Objawienia i całego magisterium. To jest zadanie szczególnie aktualne i jest podstawą odczytania tego, co w tym momencie Duch Święty chce powiedzieć Kościołowi⁵⁷.

Arcybiskup krakowski podkreślił dalej, że uczenie się soboru ma być czynne i twórcze, co uwarunkowuje metodę pracy Zespołów Studyjnych. Poznawanie myśli soborowej musi być związane z konfrontacją z życiem chrześcijańskim. Jednak ta konfrontacja powinna doprowadzić do konkretnych wniosków poznawczych, praktycznych i życiowych. Metropolita krakowski chciał, aby wnioski poznawcze – te najbardziej osobiste – miały jak najszerszy zasięg, aby odnowiła się świadomość chrześcijańska nie tylko konkretnych jednostek, ale całych wspólnot: parafii, diecezji, rodzin, zakonów, duchowieństwa i świeckich. Natomiast wnioski praktyczne, które wynikają z konfrontacji nauki Soboru Watykańskiego II z życiem nie tylko mają wzbogacić świadomość, ale przede wszystkim ukształtować postawy głęboko chrześcijańskie; takie, jakich domaga się Chrystus od ludzi współczesnych czasów. Dobrze i rzetelnie przygotowane wnioski będą następnie wprowadzone do instytucji synodu, który nada im charakter aktu normatywnego⁵⁸.

Kardynał Wojtyła oczekiwał, aby uczenie się soboru było równocześnie aktem czynnym, tzn. aby praca Zespołów Studyjnych była także głęboko osadzona w życiu, w chrześcijaństwie, w życiu wewnętrznym, sakramentalnym, w pracy nad sobą: „trzeba wykluczyć

⁵⁶ Por. K. Wojtyła, *Czego oczekuję*, art. cyt. s. 73-74.

⁵⁷ Tamże, s. 74.

⁵⁸ Tamże, s. 75.

czysty intelektualizm, owo poznanie dla poznania, dla rozważań” – apelował purpurat⁵⁹. Dlatego Zespoły Studyjne muszą być osadzone w życiu tych wszystkich, którzy je tworzą: parafie, wspólnoty zakonne oraz te wspólnoty świeckie, które odpowiadają kierunkom działalności różnych duszpasterstw np. akademickiego, lekarzy czy naukowców. To są także Kluby Inteligencji Katolickiej czy inne środowiska, do których trzeba wprowadzić pracę zakorzenioną we wspólnocie życia chrześcijańskiego: zarówno osobistego jak i wspólnotowego⁶⁰.

Hierarcha podkreślił także, że pierwszy rok pracy zespołów w zależności od ich składu osobowego będzie próbą wypracowania tematyki ich działania. Jeżeli w skład zespołu wejdą małżonkowie, to tematyka ich działania powinna być zgodna z ich powołaniem; jeżeli będą to młodzi związani z liturgią (oaza, lektorzy) to trzeba będzie szukać dla nich innego, bliskiego im tematu. Praca zespołów synodalnych powinna być spontaniczna, ale nie może być przypadkowa. Synod zorganizowany jest bowiem na dwóch poziomach. Zespoły Studyjne działają na poziomie podstawowym, natomiast obok istnieje poziom ściśle organizacyjny ze swoimi strukturami i komisjami, w tym z Komisją Główną. Mówiąc o potrzebie dobrej współpracy między Zespołami Studyjnymi a Komisją Główną, metropolita oczekiwał, aby w wymienione dziedziny, stany, wspólnoty Kościoła krakowskiego głębiej wprowadzić cały Kościół poprzez pracę ludzi zaangażowanych w Zespołach, którzy temu poświęcą swój czas, refleksję i kreatywność⁶¹.

W ostatniej części swego przemówienia, któremu autor jak wiemy nadał tytuł *Czego oczekuję po Synodzie?*, kardynał Wojtyła zaproponował metodę działania Synodalnych Zespołów Studyjnych, która mogłaby wzorować się na szeroko rozumianej katechizacji dla dorosłych: „Chodzi tu nie tylko o konferencje, bo to jest raczej mówienie i słuchanie, ale o wymianę myśli, o coś w rodzaju seminarium” – podkreślał hierarcha⁶². W zaproponowanej metodzie powinno być widoczne założenie, iż mamy do czynienia z układem: Kościół nauczający i Kościół wspólnie uczący się. Dlatego w każdym zespole powinna być osoba odpowiedzialna za jego pracę, aby podejmując działania, oparte także

---

⁵⁹ Tamże.

⁶⁰ Tamże, s. 76.

⁶¹ Tamże, s. 77.

⁶² Tamże.

o wymianę myśli, o konfrontację z życiem jednostki, dojść do kolejnego celu jakim będzie głębsze ukształtowanie Ludu Bożego: „Myślę, że Synod – jeżeli będzie dobrze przeprowadzony, właśnie przez Zespoły Studyjne – może stać się kapitalnym narzędziem realizacji świeckich”⁶³ – podkreślał metropolita krakowski.

Znaczenie Synodalnych Zespołów Studyjnych

Regulamin synodu wyznaczył Zespołom Studyjnym trzy określone zadania: poznać nauczanie Kościoła w duchu Soboru Watykańskiego II, rozróżnić aktualną sytuację zestawiając nauczanie soborowe ze stanem religijnym otoczenia i zaproponować praktyczne rozwiązania dla kierowniczych organów synodu⁶⁴. W skład zespołów wchodziły osoby różnego wieku i stanu. W sumie zespołów było ponad 500, a liczba świeckich i kapłanów zaangażowanych w pracę synodu to około 10000 osób⁶⁵. Po roku działań synodu, 8 maja 1973 r. przewodniczący Komisji Głównej bp Stanisław Smoleński wymieniał następujące rodzaje zespołów: 21 kapłańskich utworzonych w dekanatach, 2 kapłańskie – duszpasterzy młodzieży; 9 zespołów sióstr zakonnych; 40 zespołów młodzieży pracującej oraz uczącej się w ostatnich klasach szkoły średniej, 11 zespołów młodzieży akademickiej, a także 54 zespoły skupiające ojców i matki, wśród nich inną grupą były zespoły młodych małżonków; a także 30 zespołów, które skupiały członków Stowarzyszenia Żywego Różańca. W ciągu tego roku działały również inne zespoły, których członkami byli przedstawiciele rad duszpasterskich, chórów oraz osoby starsze i samotne stanowiące odrębne grupy⁶⁶. To wyszczególnienie pokazuje wyraźnie, że to właśnie świeccy stanowili zdecydowaną większość uczestników zespołów. Synod przecież miał mieć charakter pastoralny; tego oczekiwał metropolita, dlatego konsekwentnie powoływał katolików świeckich do prac synodu. Purpurat musiał na to otrzymać zgodę od Stolicy Apostolskiej, co nastąpiło 22 kwietnia 1975 roku. Stolica Apostolska posta-

⁶³ Tamże.

⁶⁴ Por. *Regulamin Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej*, 15, [w:] DSAK, t. 2, s. 48.

⁶⁵ Por. J. D y d u c h, *Rola...*, art. cyt., s. 446.

⁶⁶ Por. S. S m o l e ń s k i, *Dotychczasowa działalność Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej*, [w:] DSAK, t. 2, s. 84.

nowiła jednak, iż świeccy i osoby konsekrowane nie mogą przewyższać liczbą kapłanów biorących udział w synodzie oraz że niektóre sesje, z racji rozważanych spraw, powinny być zarezerwowane tylko dla kapłanów⁶⁷.

Kardynał Wojtyła był bardzo zadowolony z prac Synodalnych Zespołów Studyjnych. W przemówieniu wygłoszonym 8 maja 1973 r. mówił, że ludzie zaangażowani w to dzieło mają od samych podstaw kształtować pracę synodu. Sobór Watykański II pokazał, że wszyscy jesteśmy Kościołem, a jego bogactwo rodzi się stąd, że na różny sposób działają w nim jego arterie, organa i członki, które są wzajemnie powiązane i sobie wzajemnie przyporządkowane. Skoro zatem Ciało Chrystusa składa się z tych wszystkich części, z nich również rośnie, zatem jest konieczne, aby one wszystkie mogły dojść do głosu podczas trwania Synodu⁶⁸.

Zespoły Studyjne były bezcennym projektem kardynała Wojtyły. Ich liczba świadczy o tym, że ludzie z całej archidiecezji chcieli włączyć się w życie Kościoła i wykazywali zainteresowanie czym on żyje. To właśnie w tych grupach nauczanie soborowe trafiało bezpośrednio do wiernych, a później od wielu z nich sekretariat synodu otrzymywał propozycje i konkretne konkluzje. Wnioski i sugestie dotyczyły m.in. zagadnień liturgii i uczestnictwa w Eucharystii, wychowania w rodzinie, troski o katechizację, prasy katolickiej a także gabloty z informacją o Kościele. Zauważono także potrzebę niesienia pomocy rodzinom wielodzietnym, obrony życia, walki z pornografią i alkoholizmem. W końcu trzeba podkreślić, że zespoły nie tylko ożywiały apostołstwo ludzi świeckich działających przy parafii, ale tchnęły nowego ducha w życie parafialne, które ówczesna ideologia marksistowska chciała sprowadzić do prywatności i działania tylko w świątyni⁶⁹.

---

⁶⁷ Por. *Zezwolenie Stolicy Apostolskiej na udział katolików świeckich w Synodzie, Rzym 22 kwietnia 1975 r.*, [w:] DSAK, t. 2, s. 152-153.

⁶⁸ Por. K. W o j t y ł a, *Przemówienie na rozpoczęcie drugiego roku pracy Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej, Katedra Wawelska, 8 maja 1973 r.*, [w:] DSAK, t. 2, s. 89-90.

⁶⁹ Por. K. G ó r n y, *Działalność...*, s. 29.

Metropolita o sprawie dokumentu końcowego

W drugim roku pracy, oprócz normalnej działalności Zespołów Studyjnych, synod zajął się dwoma innymi zagadnieniami: przygotowaniem archidiecezji do powołania Duszpasterskich Rad Parafialnych oraz opracowaniem koncepcji synodalnego dokumentu końcowego. Momentem przełomowym dla tej ostatniej sprawy było osobiste zaangażowanie metropolity, który 4 grudnia 1973 r. podczas spotkania z Komisją Główną powiedział wprost, że chciałby, aby na najbliższym zgromadzeniu plenarnym synodu zostały przedstawione plany uchwał końcowych. Zdaniem hierarchy mogłyby one powstać w podobny sposób jak to miało miejsce podczas Soboru Watykańskiego II, tj. tworząc projekty uchwał końcowych na zasadzie schematów. Zadaniem synodu jest wprowadzenie w życie archidiecezji nauczania soborowego, dlatego również treści swoich dokumentów synod mógłby wzorować na tych najważniejszych dokumentach soborowych jakimi są: Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, i Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*. Wokół nich zostały wypracowane inne dokumenty tworząc z nimi logiczną całość. Analogicznie synod powinien poszukać planu wedle którego należałoby opracować schematy jego uchwał. Kardynał dodał także, że synod mógłby rozpocząć redakcję dokumentów od schematu teologicznego dotyczącego Kościoła krakowskiego, także w oparciu o jego wielkie bogactwo historyczne⁷⁰.

Hierarcha zaakcentował dalej, że wokół tych podstawowych zagadnień można by osadzić te inne, które bezpośrednio lub pośrednio związane są z pracami komisji. Należałoby jeszcze zastanowić się jak ująć w dokumentach kwestie strukturalne, a więc sprawę powołania świeckich, duchownych i osób zakonnych i jak je przyporządkować teologii Kościoła krakowskiego. Jednocześnie w opracowywanych schematach powinny się znaleźć sprawy związane z odnową liturgii i ekumenizmem⁷¹.

Wyraźnym pragnieniem metropolity było również to, by uchwały synodalne zostały zredagowane w oparciu o potrójne posłannictwo Chrystusa (*tria munera*) i o udział w nim całej wspólnoty Ludu Bożego, a więc i także tych wszystkich, którzy tworzą archidiecezję. W sche-

⁷⁰ Por. K. Wojtyła, *Przemówienie w czasie posiedzenia Komisji Głównej Synodu w dniu 4 grudnia 1973 r.*, [w:] DSAK, t. 2, s. 94.

⁷¹ Tamże, s. 99; T. Piorek, *Przebieg...*, art. cyt., s. 52.

matach powinien się znaleźć także temat powołania do świętości, roli Matki Bożej i kultu Najświętszego Serca Pana Jezusa. W końcu w dokumentach synodu swoje miejsce powinien mieć temat wolności religijnej oraz zagadnienia nauczania i nauki: „Fakt, że tu, w Krakowie uczy się, studiuje rok rocznie około 1000 studentów teologii, coś mówi”⁷² – akcentował purpurat.

Na kolejnym spotkaniu z Komisją Główną 23 listopada 1974 r. oceniając wstępne projekty uchwał końcowych kard. Wojtyła potwierdził słuszność decyzji o ich kolejności według soborowego, dość trudnego klucza przypominającego i pogłębiającego nauczanie o potrójnym posłannictwie Chrystusa i Kościoła (*tria munera*)⁷³. Zgodnie z sugestią metropolity krakowskiego tak właśnie zostały skonstruowane dokumenty końcowe synodu, który wykorzystał nauczanie soborowe nie tylko w swej doktrynie, ale i w kolejności dokumentów⁷⁴: część I: Uczestnictwo Ludu Bożego Archidiecezji Krakowskiej w posłannictwie prorocko-nauczycielskim Jezusa Chrystusa⁷⁵, część II: Uczestnictwo Ludu Bożego Archidiecezji Krakowskiej w godności kapłańskiej Jezusa Chrystusa⁷⁶, cz. III: Uczestnictwo Ludu Bożego Archidiecezji Krakowskiej w posłudze królewsko-pasterskiej Jezusa Chrystusa⁷⁷. Każdy z dokumentów został podzielony według trzech przesłanek: teologicznej, socjologicznej i pastoralnej. Pierwsza część dokumentu przypominała zatem nauczanie Kościoła, druga przedstawiała aktualną sytuację, w jakiej żyje chrześcijanin, trzecia prezentowała praktyczne wnioski o charakterze pastoralnym⁷⁸.

⁷² Tamże, s. 102.

⁷³ Por. K. W o j t y ł a, *Przemówienie w czasie obrad Komisji Głównej Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej dnia 23 XI 1974 r.*, [w:] DSAK, t. 2, s. 136-137.

⁷⁴ DSAK, t. 1, s. 189-495.

⁷⁵ Więcej na ten temat: J. D y d u c h, *Posługa prorocko-nauczycielska w dokumentach Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej*, [w:] „Synod krakowski odczytany na nowo”, Kraków 2005, s. 63-78.

⁷⁶ Więcej na ten temat: J. S z k o d o ń, *Posługa kapłańska Ludu Bożego w dokumentach Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej*, [w:] tamże, Kraków 2005, s. 33-43.

⁷⁷ Więcej na ten temat: J. A b r a h a m o w i c z, *Posługa królewsko-pasterska w dokumentach Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej 1972-1979*, [w:] tamże, Kraków 2005, s. 79-103.

⁷⁸ Por. J. D y d u c h, *Rola i znaczenie*, art. cyt., s. 448.

Po 25 latach od zakończenia synodu jeden z jego aktywnych uczestników – Stefan Wilkanowicz stwierdził, że chociaż owocem pracy synodu były wartościowe dokumenty, to jednak nie one były najważniejsze, ale kilka tysięcy ludzi uczących się, myślących, szukających, podejmujących różnego rodzaju inicjatywy⁷⁹.

Zakończenie

Prace Synodu Duszpasterskiego Archidiecezji Krakowskiej zostały zaplanowane na kilka lat. Jego struktura mogła udźwignąć szeroki zakres działania, od dopracowania samej inicjatywy synodu, poprzez działanie zespołów synodalnych, projekt i redakcję uchwał końcowych a także organizowanie rozmaitych spotkań konsultacyjnych i formalnych zebrań synodu⁸⁰. Od samego początku inicjatywy jego zwołania, a więc już wtedy, gdy powstawało dzieło *U podstaw odnowy*, kardynał Wojtyła wyrażał oczekiwanie, że celem siedmioletniej pracy synodu będzie dobrze pojęte *aggiornamento* – *udziśnienie* krakowskiego Kościoła, odnowa jego świadomości zbawczej misji oraz wyraźny program recepcji nauczania soborowego⁸¹. Dlaczego to się udało? Główną przyczyną sukcesu synodu jest osoba metropolity krakowskiego i jego autorski plan synodu. Wcześniejszy udział kardynała Wojtyły w Soborze Watykańskim II, analiza jego dokumentów i refleksja nad sposobami wprowadzenia ich w życie doprowadziła do zwołania synodu otwartego dla wszystkich diecezjan. Kardynał Wojtyła: „Niekwestionowany Autorytet dialogiczny, (...) nastawiony na słuchanie i poszukiwanie wspólnie z innymi” był gwarancją wyjątkowego sposobu pracy synodu, polegającym na cierpliwym uczeniu się i dialogu oraz stopniowym dochodzeniu do najlepszych propozycji⁸².

Na każdym etapie prac synodu purpurat dbał o jego przebieg zgodnie z duchem *Vaticanum II*. Metropolicie tak bardzo zależało na gruntownej percepcji nauczania soborowego, że już w początkowych latach pracy synodu, kiedy jego dokumenty dopiero zaczęły być redagowane, kardynał Wojtyła w swojej wyobraźni rysował nawet sposób

⁷⁹ Por. S. Wilkanowicz, *Synod Krakowski*, art. cyt. s. 107.

⁸⁰ Por. T. Pieronek, *Oryginalność*, art. cyt., s. 17.

⁸¹ Por. K. Górny, *Działalność*, art. cyt. s. 21.

⁸² Por. S. Wilkanowicz, *Synod Krakowski*, art. cyt. s. 105-107.

ich publikacji⁸³. Po przeczytaniu statutów I Synodu Diecezji Katowickiej opublikowanych w 1977 r., hierarcha powiedział, że wydanie dokumentów synodu krakowskiego powinno inaczej wyglądać. Purpurat wyraził oczekiwanie, aby w tomie końcowym, który będzie zawierał owoc prac synodu krakowskiego, pojawiła się także droga, tzn. sposób wypracowania uchwał końcowych⁸⁴.

Kardynał Wojtyła planował zaprosić papieża Pawła VI, by uczestniczył w jubileuszu 900-lecia męczeńskiej śmierci św. Stanisława, jednak Opatrzność Boża sprawiła, że to właśnie jemu, już jako biskupowi Rzymu – Janowi Pawłowi II przypadło w udziale zamknięcie prac synodalnych. Uroczystość zamknięcia synodu odbyła się 8 czerwca 1979 r. w katedrze na Wawelu. Już pierwszych słowach Ojca Świętego Jana Pawła II wypowiedzianych podczas mszy św. można było odczuć, że spełniło się gorące pragnienie jego serca, że może uczestniczyć w zakończeniu Synodu Archidiecezji Krakowskiej, który w jego świadomości zawsze łączył się jubileuszem posługi św. Stanisława w Krakowie⁸⁵.

Podczas homilii mszy św. zamykającej synod Ojciec Święty Jan Paweł II podkreślił jeszcze raz, że miał on służyć urzeczywistnieniu nauki *Vaticanum II*, dlatego został mu nadany pastoralny charakter i konsekwencja w pracach synodalnych. Papież jeszcze raz przypomniał, że do wypracowania uchwał i dokumentów synod szedł drogą dłuższą, ale też i drogą pewniejszą, bo prowadziła ona przez działalność setek Zespołów Studyjnych, w których dochodził do głosu cały Lud Boży archidiecezji krakowskiej⁸⁶.

Synod Duszpasterski Archidiecezji Krakowskiej miał nie tylko ogromny wpływ na działalność synodalną Kościoła w Polsce⁸⁷, ale także zyskał ogromny rozgłos w Kościele powszechnym, szczególnie po przetłumaczeniu dokumentów na język włoski⁸⁸ i przekazaniu ich uczestnikom Nadzwyczajnego Synodu Biskupów obradującego

---

⁸³ Por. T. Pi e r o n e k, *Oryginalność*, art. cyt., s. 19.

⁸⁴ Por. K. W o j t y ł a, *Przemówienie na posiedzeniu zespołów redakcyjnych dokumentów synodalnych w Krakowie dnia 6 IX 1977 r.*, [w:] DSAK, t. 2, s. 252-256.

⁸⁵ Por. Jan Paweł II na ziemi polskiej, Vatican 1981, s. 217.

⁸⁶ Tamże.

⁸⁷ Więcej na ten temat: T. R o z k r u t, *Wpływ Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej na posoborowe synody polskie*, [w:] *Synod krakowski odczytany na nowo*, Kraków 2005, s. 45-62.

⁸⁸ *Il Sinodo pastorale dell'Archidiocesi di Cracovia 1972-1979*, Vatican 1985.

w Rzymie w 1985 r. z okazji dwudziestej rocznicy zakończenia Soboru Watykańskiego II⁸⁹.

Dzisiaj, po 40 latach od zakończenia Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej chcemy podziękować Bożej Opatrzności za dar wielkiego pasterza – biskupa Karola Wojtyły, uczestnika Soboru Watykańskiego II; za dar jego inicjatywy krakowskiego synodu; w końcu za dar wielkiego papieża Jana Pawła II, który zamykając synod mówił, że w tym obrzędzie uczestniczy jako gość z Rzymu: „Skoro jednak taka jest wola Chrystusa, niech mi wolno będzie w tej chwili przyjąć na siebie jeszcze raz charakter tego metropolity krakowskiego, który poprzez Synod pragnął spłacić wielki dług, jaki zaciągnął wobec Soboru, wobec Kościoła powszechnego, wobec Ducha Świętego”⁹⁰.

Karol Wojtyła spłacił z pewnością ten dług wobec Soboru Watykańskiego II nie tylko jako metropolita krakowski, ale jako biskup Rzymu – Jan Paweł II, który podczas swego wielkiego pontyfikatu (1978-2005) realizował nauczanie soborowe w każdym jego aspekcie.

„Czy w Polsce pamięta się o Synodzie Krakowskim?”⁹¹ – pytał redaktora Stefana Wilkanowicza Ojciec Święty Jan Paweł II udając się w 2001 r. na Ukrainę. Trzeba i dzisiaj, po 40 latach od zakończenia synodu zadać to pytanie i mieć nadzieję, że odpowiedź nie sprawi nam wielkiego zakłopotania.

---

⁸⁹ Por. T. Pieronek, *Oryginalność ...*, art. cyt., s. 20.

⁹⁰ *Jan Paweł II na ziemi, dz. cyt.*, s. 218.

⁹¹ T. Poniakło, *Chrześcijanin, dz. cyt.*, s. 95.

Bibliografia

Źródła drukowane

- Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus* (27.05.1917), AAS 9 (1917), pars II, s. 1-593.
- Duszpasterski Synod Archidiecezji Krakowskiej 1972-1979*, t. I: „Przebieg prac synodalnych i dokumenty synodu”; t. II: „Dokumentacja”, Kraków 1985.
- Kongregacja do Spraw Biskupów, *Dyrektorium dotyczące posługi duszpasterskiej Biskupów Ecclesiae imago* (22 lutego 1973), tekst polski [w:] „Posoborowe Prawodawstwo Kościelne”, t. VI, z. 1, ss. 189-191.
- Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi* 1971-1979.
- Sobór Watykański II, Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 2012.
- Wojtyła K., *U podstaw odnowy, studium o realizacji Vaticanum II*, Kraków 1972.

Opracowania

- Abrahamowicz J., *Posługa królewsko-pasterska w dokumentach Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej 1972-1979*, [w:] „Synod krakowski odczytany na nowo”, Kraków 2005, ss. 63-78.
- Dudziak J., *Synod diecezjalny, jego struktura i rola w Kościele partykularnym*, „Colloquim Salutis”, 16/1984/68.
- Dyduch J., *Posoborowa instytucjonalna odnowa Kościoła krakowskiego według kardynała Karola Wojtyły*, „Polonia sacra”, 17 (2013), nr 2 (33).
- Dyduch J., *Posługa prorocko-nauczycielska w dokumentach Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej*, [w:] „Synod krakowski odczytany na nowo”, Kraków 2005, ss. 63-78.
- Dyduch J., *Rola i znaczenie Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej*, „Analecta Cracoviensia” 41 (2009), s. 441-452.
- Dyduch J., *Synod diecezjalny – narzędziem odnowy Kościoła partykularnego*, „Prawo Kanoniczne”, 40 (1997), nr 3-4, ss. 23-36.
- Dyduch J., *Synodalność w Kościele krakowskim za czasów kard. Wojtyły*, „Polonia Sacra” 13/57 (2003), ss. 23-38.
- Dyduch J., *Synody krakowskie – forum współpracy Kardynała Karola Wojtyły ze świeckimi*, „Polonia Sacra”, 1/45 (1997), s. 35-45.
- Dyduch J., *Świeccy w pracach i dokumentach Synodu Krakowskiego 1972-1979*, „Znak” 344,1873/, 1126.
- Gręźlikowski J., *Instytucja synodu diecezjalnego w Kościele w Polsce po Soborze Watykańskim II*, „Studia Włocławskie” 4, s. 107-126.
- Góralski W., *Ruch Synodalny w Polsce po Soborze Watykańskim II*, „Roczniki Nauk Prawnych”, t. VIII, 1998, s. 239-261.
- Góralski W., *Instytucja Synodu w Kodeksie Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, „Prawo Kanoniczne”, 31/1988/ nr 3-4.

- Góralski W., *Synod krakowski*, „Chrześcijanin w świecie” 18 (1986) nr 8-9, s. 207-213.
- Górny K., *Działalność Synodalnych Zespołów Studyjnych*, [w:] „Synod krakowski odczytany na nowo”, Kraków 2005.
- Il Sinodo pastorale dell'Archidiocesi di Cracovia 1972-1979*, Vatican 1985.
- Jan Paweł II na ziemi polskiej*, Vatican 1981.
- Miziński A., *Rola i znaczenie synodu diecezjalnego – aspekty prawno-duszpasterskie*, [w:] <https://wdo.diecezja.tarnow.pl/images/pdf/2017/IX-forum/Rola-i-znaczenie.pdf> (dostęp 22 I 2019 r.)
- Pieronek T., *Duszpasterski synod archidiecezji krakowskiej*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 32 (1979), nr specjalny, s. 16-25.
- Pieronek T., *Oryginalność Synodu Krakowskiego*, [w:] „Synod krakowski odczytany na nowo”, Kraków 2005.
- Pieronek T., *Posoborowe synody diecezjalne w Polsce*, [w:] „Służyć prawdzie i miłości. Pamięci Księdza Biskupa Dra Stefana Bareły III Ordynariusza Częstochowskiego”, red. J. Kowalski, ss. 389-413.
- Pieronek T., *Synody pastoralne po Soborze*, „Znak” 1972 r., s. 457-63.
- Pieronek T., *Nurt duszpasterski w polskich synodach po roku 1962*, „Biuletyn synodalny warmiński”, 2 (1980) ss. 34-43.
- Pieronek T., *Co się dzieje z Synodem Krakowskim?*, „Tygodnik Powszechny”, 8.04.1973, nr 14 (1263).
- Ponikło T., *Chrześcijanin. Rozmowy ze Stefanem Wilkanowiczem*, Kraków 2009.
- Rogała K., *Synod diecezjalny, jego historia, struktura i znaczenie w Kościele (refleksja kanoniczno-pastoralna)*, „Warszawskie Studia Pastoralne UKSW”, Rok X 2005, nr 4 (29), ss. 153-168.
- Rozkruit T., *Synod diecezjalny w historii i życiu Kościoła*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 16 (1998).
- Rozkruit T., *Wpływ Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej na posoborowe synody polskie*, [w:] „Synod krakowski odczytany na nowo”, Kraków 2005, ss. 45-62.
- Skrzypczak R., *Karol Wojtyła na Soborze Watykańskim II. Zbiór wystąpień*, Warszawa 2011.
- Szkodoń J., *Posługa kapłańska Ludu Bożego w dokumentach Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej*, [w:] „Synod krakowski odczytany na nowo”, Kraków 2005, ss. 63-78.
- Sztafrowski E., *Nowy model synodu diecezjalnego – synod pastoralny*, „Kielecki Przegląd Diecezjalny”, 59 (1983) 147-154.
- Sztafrowski E., *Synod diecezjalny w doktrynie soborowej i jej wyraz w posoborowych synodach polskich*, „Prawo Kanoniczne” 30 (1987) nr 1-2.
- Sztafrowski E., *Synod diecezjalny*, [w:] „Księga Jubileuszowa 250 lat Seminarium Duchownego w Kielcach”, Kielce 1977, ss. 347-350.
- Sztafrowski E., *Posoborowe Prawodawstwo Kościelne*, t. 6, Warszawa 1975.

- Wilkanowicz St., *Doświadczenia synodu krakowskiego*, „Znak” 35 (1983), s. 1111-1125.
- Wilkanowicz St., *Synod Krakowski jako model Kościoła przyszłości*, [w:] „Synod krakowski odczytany na nowo”, Kraków 2005.
- Wilkanowicz St., *Sobór i synod*, [w:] „Znak” 1972 r., ss. 461-467.
- Wilkanowicz St., *Synod studiujący*, [w:] „Tygodnik Powszechny”, 11.06.1972, nr 24/200.
- Wójcik W., *Synod diecezjalny w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego*, „Prawo Kanoniczne”, 29 (1986) nr 1-2, s. 118-123.
- Zięba M., *Jestem z Wami*, Kraków 2010.

KS. PAWEŁ KUMMER

OCZEKIWANIA KARDYNAŁA KAROLA WOJTYŁY WOBEC DUSZPASTERSKIEGO SYNODU ARCHIDIECEZJI KRAKOWSKIEJ (1972-1979)

Streszczenie: Metropolita krakowski kardynał Karol Wojtyła będąc aktywnym uczestnikiem Soboru Watykańskiego II i współtwórcą jego nauczania pragnął je przeszczepić na grunt Kościoła w Polsce, w szczególności na teren diecezji, w której był pasterzem. Jednym ze sposobów zrealizowania tego celu było zwołanie synodu duszpasterskiego, który trwając siedem lat (1972-1979) był szeroko rozumianą akcją duszpasterską, w której mogli uczestniczyć nie tylko duchowni, ale przede wszystkim osoby świeckie. Daty rozpoczęcia i zakończenia synodu odpowiadały rocznicom (900 lat) rozpoczęcia i męczeńskiego zakończenia posługi biskupiej w Krakowie przez św. Stanisława. Związanie synodu z jego postacią miało mu nadać nie tylko charakter studium, ale przede wszystkim świadectwa. Zgodnie z wolą autora synodu zostały powołane Synodalne Zespoły Studyjne, których zadaniem było rozpoznanie lokalnych sytuacji, formułowanie zaleceń i kreacja inicjatyw ewangelizacyjnych. Podczas prac synodalnych kardynał Wojtyła, nie narzucając swojego punktu widzenia, starał się doprowadzić uczestników do odkrywania soborowego nauczania i jego praktycznego znaczenia. W istocie była to posoborowa metoda duszpasterska: pomoc w rozwoju, a nie zarządzanie. Na etapie przygotowywania dokumentów końcowych Synodu Zespoły Studyjne stały się środowiskami szerokiej konsultacji, albowiem do nich zwracała się Komisja Główna, scalająca w sobie pracę wszystkich komisji roboczych.

Kardynał Wojtyła już jako Papież Jan Paweł II zakończył pracę synodu. W ten sposób spłacił dług uczestnictwa w obradach Soboru Watykańskiego II dzieląc się jego nauczaniem, poprzez synod, najpierw z Kościołem krakowskim, a następnie, przez wielki pontyfikat (1978-2005), z Kościołem powszechnym.

Słowa kluczowe: Sobór Watykański II, synod diecezjalny, synod duszpasterski, św. Stanisław, Zespoły Studyjne.

**EXPECTATIONS OF CARDINAL KAROL WOJTYŁA
TOWARDS PASTORAL SYNOD OF THE ARCHDIOCESE
OF KRAKOW (1972-1979)**

Abstract: Archbishop of Krakow, cardinal Karol Wojtyła, being an active participant of the Second Vatican Council and co-creator of its teaching, desired to transfer it into Polish Church, especially into the area of Krakow Archdiocese where he was the Shepherd. One of the ways to achieve this goal was to call together the Pastoral Synod which lasted for seven years (1972-1979) and was widely understood pastoral action in which not only could participate priests but also lay people. Dates of the beginning and the end of the Synod corresponded with the inception and martyr's end of Saint Stanislaus bishop's ministry in Krakow. Connecting the Synod with him was to both give an individual form and a testimony. According to the will of the author of the Synod, synodal study groups were established to identify local situations, formulate recommendations and create evangelization initiatives. During the process of synodal works, cardinal Karol Wojtyła tried to lead the participants to explore synodal teaching and its practical meaning, however without imposing his own point of view. In fact, it was post-synodal pastoral method: help in development without managing. At the final documents preparation stage, Synodal Groups become environments of wide consultation because the Main Commission, combining work of all working committees, addressed them. Cardinal Wojtyła, as Pope John II, finished the work of the Synod. This was the way he repaid the debt of participation in the deliberations of the Second Vatican Council by sharing its teaching though the Synod at first with the Church in Krakow, subsequently through the great pontificate with the Universal Church.

Keywords: Synod of the Archdiocese of Krakow, Saint Stanislaus, the synods' history, the diocesan, synods's structure, Second Vatican Council, hundreds of synodal study groups, the faithful of the Church of Krakow.

Translated by Rafał Jastrzębski

